СВОБОДА **SVOBODA**

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК **UKRAINIAN DAILY**

РІК LVIII. Ч. 6. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, ВІВТОРОК, 10-го СІЧНЯ 1950. No. 6. JERSEY CITY and NEW YORK, TUESDAY, JANUARY 10, 1950. VOL. LVIII.

ТРИ ЦЕНТИ в Злуч. Дер. Америки П'ЯТЬ ЦЕНТІВ Закордоном — Тел. „Свобода": BErgen 4-0807, 4-0237 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 — THREE CENTS in the U. S. of America FIVE CENTS Elsewhere

ТУРБОТИ НАД НОВИМ БЮДЖЕТОМ

Вашингтон, 8 січня. — На понеділок 9 січня заповів президент Труман предвлення федерального бюджету в конгресі на наступний скарбовий рік. Бюджетову книгу роздано конгресменам і кореспондентам ще в п'ятницю минулого тижня, одначе самий бюджет остається ще урядовою тайною, як довго він не буде переданий президентом конгресові до вирішення.

Загально пебедбачують в бюджеті дефіцит тому, що на підставі дотеперішніх виявів президента в його промові про Стан Нації передбачені велетенські видатки. Крім самої промови, виголошеної до обох палат конгресу в середу, передав президент у п'ятницю законопроєкти для законного введення в життя своїх фінансових замислів. У цій другій, економічній частині замислів президента находиться своєрідний плян американської п'ятирічки. У ньому передбачує президент прихід у висоті 300 біліонів з кінцем 1954 р., як теж збільшення приходу кожної родини на $1,000 понад теперішній прихід. Одначе, щоб це осягнути, президент передбачує теж і зріст продуктивности робітника, фармера й бизнесмена найменше на 2 відсотки річно.

Значну частину в економічних плянах президента займає змагання збільшити кількість джабів до 64,000,000.

Законопроєкт федеральних позичок для побудови приватних домів,

У законопроєкті. для побудови домів, зголошеним у конгресі, находиться домагання, щоб конгрес призначив з федеральних фондів два біліони долярів на позички для побудови приватних домів таким родинам, що мають річний дохід від $2,000 до $4,500. Надіються, що з цих позичок скористає яких 200,000 до 250,000 одиниць та родин. Плян передбачує, що таку позичку можна сплатити місячними ратами по $40—$55 вже разом з відсотками, отже це винесе стільки, скільки такі родини платять комірного місячно.

НОВИЙ ВУГІЛЛЯНИЙ СТРАЙК.

Питсбурґ. — Новий страйк вуглекопів вибух у підприємстві Питсбурґ Консолідейтед Кол Компані, яку вважають за найбільшого продуцента мякого вугілля. Другий подібний страйк почали робітники Г. С. Фрик Кок Компані, яка є бічним підприємством Юнайтед Стейтс Стіл Корпорейшен. Голова майнерської юнії заперечує, наче б юнія видала наказ до страйку, одначе підприємці твердять, що юнія придумала нову тактику у виликуванні страйків. Тактика полягає в тому, щоб виходити на страйк несподівано в різних шахтах поодиноко іншого тижня, а не у всіх наразі. Внаслідок такої тактики не легко прибирати дані про розміри страйку. Побіжне обчислення виказує, що цим разом яких 25,000 майнерів вийшли на страйк.

ТРЕТИНА РОБІТНИКІВ ДІСТАЛА ПІДВИШКУ В 1949 Р.

Вашингтон. — Одна третина із усіх 15,000,000 зорганізованих в юніях робітників дістала підвишку платні в минулому році. Підвишка була менша ніж в 1948 р. Такі помічення виявила Президентська Рада Економічних Дорадників.

ЖІНОЧИЙ КОНГРЕС ЧУЖИННОЮ АГЕНЦІЄЮ.

Ню Йорк. — Урядники й члени екзекутивної ради Конгресу Американських Жінок мають зареєструватися як чужинна агенція на підставі наказу з департаменту справедливости. Управа Конгресу твердить, що вона обєднює яких 80,000,000 жінок у цілому світі, а в Америці має 250,000 членів. Голова організації, пані Мюріел Дрейпер, каже що буде боротися всіми силами проти такого наказу, бо вона обєднює патріотичні та свободолюбні американські жінки. Непослух законові про реєстрацію чужинних агентів потягає за собою кару $10,000 і 5 років тюрми.

ЗГИНУЛИ 40 ЖІНОК У ПОЖЕЖІ ШПИТАЛЮ.

Дейвенпорт, Айова. — У пожежі католицького шпиталю ім. св. Єлисавети для умово-недужих жінок згинуло 40 пацієнток. Влада почала допити над причинами пожежі, одначе нема від кого довідатися, причин, бо серед жертв находиться теж [illegible]. У шпитальнім будинку нема печей до отоплювання, бо тепло постачають і іншого будинку. Теж не можна розпізнати 21 погибших жінок, бо їх тіла спалені до непізнання.

ЗГИНУВ ПРИ ДОСЛІДАХ З УДУШЕННЯ.

Ню Йорк.—Поліція в Бруклині найшла в помешканні при 840 Сорок Четверта вулиця 27-річного Фредерика Ларсена, який згинув від експериментів з віддиханням під водою. Кількома наворотами він занурювався під воду, втримуючи віддих при помочі рурки. Свої помічення списував на папері, оставляючи їх для наукових цілей. При останнім досвіді йому не повело і він задусився. Записки почав ще у вересні 1946 р. З них показується, що він не був вдоволений першими спробами й тому їх відновляв.

РАДА ЛЬОЯЛЬНОСТИ МОЖЕ ПЕРЕМІНИТИСЯ В ПОСТІЙНУ УСТАНОВУ.

Вашингтон. — Предсідник президентської Ради Льояльности, Сет В. Ричардсон, який перевів провірку льояльности 2,800,000 осіб у федеральній службі, виявив погляд, що Раду треба перемінити на постійну установу. Дотеперішня провірка відбувається на підставі тимчасового наказу президента, одначе цей наказ може бути відкликаний. На підставі своєї практики Ричардсон приходить до висновку, що провірка льояльности не обмежила нічиїх конституційних прав, а забезпечила країну перед небезпекою знутра. Досі тільки 139 осіб признано нельояльними, одначе багато зголошень до федеральної служби відкинено на підставі переслухання Ради Льояльности.

СВЯТКУВАННЯ ХРИСТОВОГО РІЗДВА В УКРАЇНСЬКИХ ГРОМАДАХ

Американсько-українські громади обходили цьогорічні свята Хри тового Різдва з традиційною врочистістю. В Ню Йорку, Филаделфії та в інших більших українських центрах церкви обох обрядів і на всіх Богослуженнях були переповнені вірними. Факт, що жертвенність під час колект зменшилася в порівнанні з попередніми роками, як теж і загальні спостереження вказують, що велику частину між побожними вже творили нові іміґранти. Богослуження відбулися в більшости традиційним порядком вночі і опісля протягом дня та в традиційно прибраних церквах. Душпастирі під час проповідей згадували головно всі ці муки і терпіння, що їх зазнає український нарід в неволі на рідній землі. Традиційні коляди переплітано молитвами та піснями за кращу долю українського народу. В церкві св. Юра при сьомій вулиці в Ню Йорку виступив в другий день свят з програмою колядок чоловічий хор „Думка" під управою Леонтія Крушельницького та з баритоновим сольом Осипа Стецури в „Не плач Рахиле". Обставина, що цьогорічні свята припадали під в більшості вільний від праці кінець тижня, дала нагоду багатьом взяти участь в церковних врочистостях. Докищо немає ще інформацій про перебіг та вислід коляди на народні цілі в поодиноких громадах.

КОРАБЕЛЬ ЗІ СКИТАЛЬЦЯМИ ПРИЙДЕ В СЕРЕДУ

Ню Йорк. -- Корабель „Генерал С. Гайнцелман", який виїхав з Бремергафену 30 грудня з 1,303 новими іміґрантами до Злучених Держав, причалить до нюйорської пристані в середу 11 січня. На ньому находиться коло 50 іміґрантів, що їдуть під опікою Злученого Українського Американського Допомогового Комітету. За первісним пляном цей корабель мав прибути до Ню Йорку в понеділок 9 січня. Його причал міститься при Вест 21 вулиці.

АМЕРИКА ЗАПЕРЕЧУЄ РОЗЛАМ З БРИТАНІЄЮ В КИТАЙСЬКІЙ СПРАВІ

Вашингтон. — Департамент стейту станув в обороні Великобританії в її признанні китайського комуністичного уряду, кажучи, що Америка й Британія дальше рішені втримати Китай вільним від чужинного панування. Це є заперечення поголосок про розлам між ЗДА й Англією в китайській справі.

СОВЄТИ КРИТИКУЮТЬ ВЕСТ ПОЙНТ

Москва, 9 січня. „Красная Звезда", орган совєтської армії, в останньому виданні твердить, що американські військові академії у Вест Пойнт та Аннаполіс є тільки звичайними середніми школами і їх не можна навіть порівнювати з того роду совєтськими училищами. Совєтська газета критикує тих совєтських перекладачів, які до Вест Пойнт та Аннаполіс застосовують в перекладах термін „військових академій".

ОРГАНІЗУЮТЬСЯ МИСТЦІ, ПИСЬМЕННИКИ, АРТИСТИ В НЮ ЙОРКУ

Ню Йорк. Минулого четверга відбулися в Ню Йорку скликані Ініціятивною Групою ширші сходини українських мистців, артистів, письменників і журналістів, що живуть в нюйорській митрополії. На нарадах, в яких взяло участь около 40 осіб, обговорено проєкт статуту плянованого Клюбу, що був би тереном діяльности та організував би ці професії. Під час нарад, якими проводив мистець С. Литвиненко, віддано багато уваги спробам порозумітися з існуючою в Ню Йорку Музично-Артистичною Гілдою з інж. Ястрембським на чолі та злучитися з нею в одну організацію. Зусилля в цьому напрямку будуть продовжуватися. Всі учасники нарад стверджували велику необхідність та наглячість такої організації, як з професійних і патріотичних так і товариських потреб. Вибрано тимчасову Управу, в склад якої увійшли: С. Литвиненко, Й. Гірняк, І. Повалячек, І. Кошельняк та С. Гординський, а до Контрольної Комісії: Л. Івченко, І. Недільський та В. Чапленко. Про розмови з представниками Гілди інформував Іван Керницький.

ПАНІ ЧІЯНГ ЗАПОВІДАЄ ДОВГУ БОРОТЬБУ ПРОТИ БОЛЬШЕВИКІВ

Ню Йорк, 8 січня.—Пані Чіянг-Кай-ші назвала „моральними харлаками" такі демократії, які признали китайський комуністичний уряд і вжила слів „ганьба", при осуджуванні Великобританії за її встановлення дипломатичних відносин з цим урядом.

Промова пані Чіянг-Кай-ші тривала 15 минут і була виголошена по радіо на пращання американцям перед своїм виїздом на Формозу, де перебуває її чоловік, збіраючи останні сили до боротьби проти большевиків. Вона приїхала до Злучених Держав в листопаді 1948 р. і тут пробувала найти прихильне вухо для допомоги націоналістичному урядові.

У промові вона заповіла, що китайський нарід буде боротися до останнього за оборону свободи, хоча його тепер полишили його давніші приятелі. Тільки само сумління Америки приверне її знову на сторону Китаю, твердила з огірченням пані Чіянг-Кай-ші. „А коли так станеться, що дехто з нас згине в бою за волю, то інші повстануть і займуть наші місця. Для наїзника не буде ні одного дня миру. Ніякі великі держави не будуть в спроможності придумати мировий договір, жадні державні мужі не зможуть підписати такий контракт, який міг би здавити серед китайців бажання волі" — заявила промовниця. „Ми будемо поборювати вогонь вогнем. Безупину і з впертістю будемо боротися за життя і проливати кров ворога. По всіх усюдах китайського суходолу наші повстанці будуть підпалювати вогонь волі. Брехні й ошуства ворога, їхню зраду й пропаганду будемо поборювати не тільки кулями, але й правдою" — заявила жінка генералісімуса.

УКРАЇНСЬКІ КОЛЯДИ В „ГОЛОСІ АМЕРИКИ"

Під час Різдвяних Свят східнього обряду, "Голос Америки" включив в свої українські радіопрограми теж українські колядки. В п'ятницю, на Святий Вечір, в українській програмі передано „Щедрика" і „Ой видить Бог". Першу колядку передано в англійському перекладі, засвідчуючи цим велику її популярність теж серед американців. В цій самій програмі передано коротке інтерв'ю з мистецьким проводиком Капелі Бандуристів, Григорієм Китастим, що, передаючи землякам в Україну привіт і побажання Щасливих Свят, оповів коротко про приїзд Капелі до цієї країни стараннями ЗУАДКомітету та її великі мистецькі успіхи протягом відносно короткого часу. На закінчення інтерв'ю передано набраний на грамофонну пластинку під час недавнього концерту в Карнеґі Голл марш Багряного-Китастого „Вставай народе!". Це інтерв'ю передано стараням продукційного керівника „Голосу Америки", Роналда Рима, уродженця Буковини.

ФИЛИПИНИ РІШЕНІ ПРИЗНАТИ КИТАЙСЬКИЙ РЕЖИМ

Сан Франсиско. — Президент Филипин Ельпідіо Кіріно приїхав до Америки на лікарські оглядини. У розмові з кореспондентами він виявив, що Филипини рішені признати уряд китайських комуністів, що стоїть під проводом Мао-Тсе-тунґа.

ПОГОЛОСКИ ПРО НОВУ АТОМНУ ЕКСПЛЬОЗІЮ В СОВЄТАХ

Штутгарт, Німеччина, 9 січня. З Лондону повідомлено, що в Совєтському Союзі „десь в Азії" мала відбутися друга атомна експльозія в дні 7-го січня. Вістку передав Кеннет де Корс, видавець місячника „Інтеледженс Дайджест". Д-р Вільгельм Гіллєр, директор штутгартського Сейсмографічного Інституту, заявив, що місцевий сейсмограф, один з найбільш чутливих в Европі, не занотував „нічого надзвичайного".

ЙОРДАН НЕ ВПУСТИВ РОСІЙСЬКИХ ПАЛОМНИКІВ ДО ВИФЛЕЄМУ

Єрусалим, 9 січня. Йорданські власті відмовили представникам Російської Православної Церкви дозволу на відвідини Вифлеєму під час свят Різдва за східним обрядом. Причин цієї відмови не подано.

НА КОМУНІСТИЧНИХ РУЇНАХ КИТАЮ

ДИПЛОМАТИЧНА АКЦІЯ ПІСЛЯ БРИТАНСЬКОГО ВИЗНАННЯ КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ.

Гонг Конг, 9 січня. — Минулої п'ятниці, дня 6 січня, британський уряд остаточно визнав де юре комуністичний режим Китаю. Того самого дня цей режим визнала теж Норвеґія і про можливість визнання повідомлено теж з Копенгаґен, з Данії. Раніше китайський комуністичний уряд був визнаний вже Індією, Пакистаном, Бурмою, Совєтським Союзом і його сателітами та Югославією, а за їх прикладом вкороткі мали б піти ще Австралія, Канада й Нова Зеляндія. Це створює нове положення не тільки в Азії, але і в цілій міжнародній політиці. Америка задержує резервове становище і публічно обговорює проблему оборони Формози перед комуністичним нападом, хоча в міжнародних колах сумніваються, щоби Британія визнала комуністів без попереднього порозуміння з Вашингтоном. У зв'язку зі заявою президента Трумана в Конґресі та опісля твердженням державного секретаря Ечесона на пресовій конференції про незмінність американського становища щодо Китаю, совєтська преса гостро накидується на „перестарілу інтервенційну американську політику в Китаю". Головною причиною британського визнання комуністичного режиму була необхідність охорони великих фінансових вкладів в китайське господарство і цим виправдується британську акцію теж в анти-комуністичних міжнародних дипломатичних колах. Заохочені цими фактами китайські комуністи звернулися до Об'єднаних Націй з домаганням відмовити націоналістичному представникові права заступати Китай в цій міжнародній організації, зокрема в Раді Безпеки. Націоналістичний уряд на Формозі гостро осудив акцію Британії, але стверджується, що британський представник „діє нормально" це теж при цьому уряді. Тоді як комуністи очищують ще останні території китайського континенту від націоналістичних військ, націоналісти з успіхом ведуть блокаду зайнятих комуністами китайських портів та заповідають і організують вже партизанську війну.

МОЖЛИВІСТЬ ПОВНОГО ЗІРВАННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ СТОСУНКІВ МІЖ ЕСПАНІЄЮ І АРГЕНТИНОЮ.

Мадрид, 9 січня. — З поінформованих кол повідомляють, що еспанський уряд розглядає можливість повного зірвання господарських взаємин з Аргентиною. Вже сьогодні ця справа має бути предметом окремих нарад еспанського уряду. Діло в тому, що аргентинський уряд в останньому відмовився дальше постачати Еспанії збіжжя, якщо вона не платитиме за нього готівкою і рівночасно не сплатить бодає 15% своїх дотеперішніх боргів, висоту яких оцінюється на 150 до 500 мільйонів долярів. Зірвання торговельних стосунків не означало б рівночасного зірвання дипломатичних відносин взагалі, ані навіть виповідження зобов'язуючих уже тепер торговельних договорів.

НІМЦІ ДОМАГАЮТЬСЯ НОВОГО ПЛЕБІСЦИТУ В СААРЩИНІ.

Бонн, Німеччина, 9 січня. — Справа Саарщини, що вже багато разів була причиною гострих конфліктів між Німеччиною і Францією та переходила з рук до рук, тепер знову вигринула, як уряд західно-німецької федеративної республіки видвигнув домагання нового плебісциту в тій області, що мав би остаточно вирішити її приналежність. Західно-німецький уряд вважає, що без такого вирішення цеї проблеми важко було б думати про дальшу реалізацію заходів щодо об'єднання Европи. Саарщину вже після війни включено у французьку господарську систему.

ЗАХІДНІ СОЮЗНИКИ ПЛЯНУЮТЬ ЗАКІНЧЕННЯ ВОЄННОГО СТАНУ З НІМЕЧЧИНОЮ.

Брюсель, 9 січня. — В поінформованих дипломатичних колах заявляють, що представники З.Д.А., Британії та Франції почали формальні студії можливостей остаточного закінчення воєнного стану в Німеччині. Ініціятиву до тих студій мав дати державний секретар Ачесон. Три західні великодержави мали принципово погодитися на необхідність закінчення воєнного стану та наладнання нормальних, мирних стосунків з Німеччиною, хоча становище Совєтського Союзу і теперішня східно-західня холодна війна унеможливлює підготовку та підписання мирового договору.

ЗМІНА УРЯДУ В ГРЕЦІЇ.

Атени, 9 січня. — Минулого четверга пішов у відставку грецький коаліційний уряд премієра Олександра Діомедеса, внаслідок відмови лібералів від дальшої співпраці. Чергового дня Іван Тетокіс, з доручення короля, створив новий уряд, перебираючи премієрство. Міністром закордонних справ в новому уряді є Панайотіс Піпінеліс. Новий уряд є майже в цілости безпартійний. На 19-го лютого вже проголошено в Греції загальні вибори до парляменту.

В ЮГОСЛАВІЇ СУДЯТЬ АЛЬБАНСЬКИХ КОМУНІСТІВ.

Београд, 9 січня. — В Скопле має початися сьогодні після полудня судовий процес проти 10 альбанців, обвинувачених в саботажах та шпигунстві в користь Комінформу. Акт обвинувачення звернений головно проти комуністичного уряду Альбанії.

ЗНОВУ ЧОТИРИ ШИБЕНИЦІ В ПРАЗІ.

Прага, 9 січня. — Большевицька „народна демократія" теж в Чехословаччині познячується шибеницями. Після відкинення апеляції і прохання про помилування, вчора тут повішено чотири особи, засуджених за шпигунство в користь неназваної західньої держави.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sunday, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ПЕРЕДПЛАТА:		SUBSCRIPTION RATES:	
Поодиноке число три центи.		Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
В Джерзі Сіті і закордоном:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$10.00	One year	$10.00
На пів року	$5.25	Six months	$5.25
На три місяці	$2.75	Three months	$2.75
Число з понеділка (з англійською частиною):		Monday's issue (the Ukrainian Weekly, English language supplement):	
На рік	$2.50	One year	$2.50
На пів року	$1.50	Six months	$1.50

Кожна зміна адреси коштує 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

ВЕЛИЧЕЗНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Коли хочемо добре розуміти послання президента Трумана до Конґресу і те, що він пропонує, а яке одні хвалять, а другі критикують, треба мати на увазі журбу президента, що буде з наступним Конґресом. Це значить, що вибори, які відбудуться в осені цього року, можуть цілковито змінити склад Конґресу. Іншими словами, ті, що тепер є в більшості, можуть стати меншістю і навпаки. Президент, очевидно, хотів би затримати демократів при владі. Тим треба пояснити оптимістичний тон промови президента про „Стан Нації" та його заповідь світлої економічної будуччини країни, якщо вона залишиться надалі в руках демократичної адміністрації. Та найважніше з послання президента Трумана є те, що він рахує на довший мир. В його промові не було нічого такого, що виявляло б переляк, що в найближчому майбутньому може бути світ потрясений у цілій своїй основі новою світовою завирухою. Це звучить дуже дивно, як вдуматись, що діється в Китаю. Воно стає ще дивнішим, коли брати дословно заяву президента Трумана в справі Формози, яку, як він казав, Злучені Держави не думають мілітарно окупувати.

Президент говорив миролюбно як про справи, що відносяться до домашнього фронту, так і про справи закордонної політики. Проте в Москві не дали віри його словам. Кремль далі твердить, що Злучені Держави летять економічно у пропасть, та що не думають про мир, а тільки про війну і до неї усіми силами готуються. Злучені Держави змагають до опанування цілим світом, пише совєтський військовий орган „Червона Звізда", і миролюбні фальшиві слова Трумана нікого не ободурять.

Годі припускати, щоб сам президент Труман дійсно вірив, що мир на довші роки запевнений, та що вдасться скоро перевести в країні нові соціяльні реформи, які заповідають ще більші податки і ще більше державну централізацію. Його „соціялістична" програма, як її дехто називає, стрінеться в цій сесії з гострою опозицією і на тлі тої опозиції відбудуться осінні вибори. Гостро будуть критикувати теж „угодовість" Трумана та його адміністрації у закордонній політиці, зокрема американську політику відносно червоного Китаю.

Москва назвала домашню політику Трумана „нереальною", хоч вона — в очах американських критиків — мала б змагати до централізації й соціялізації, а закордонну політику наскрізь агресивною. Самий спосіб цеї критики — совєтський і американський — вказує наглядно, як великих умів треба тепер у Вашингтоні. Треба ж тепер іти по ясному шляху і ще других за собою тягнути. Який же ж це шлях? Так питають поважні американські голоси, заявляючи, що будуччина християнської цивілізації залежить сьогодні від того, що діється в Злучених Державах. Президент Труман потішив нас величчю Америки і добробутом за 50 років. Дай Боже, щоб так було, але так буде тільки тоді, коли впродовж найближчих років буде зліквідована та небезпека, що загрожує цілому світові й Америці з боку Москви. За ліквідацію цеї небезпеки є сьогодні відповідальна головно Америка. Як її не зліквідується якнайскорше, то за 50 років буде в світі цілком певно не що інше, а тільки одна диктатура і одна тюрма й одна нужда.

50 років нашої праці

Стоячи на порозі нового півсторіччя усюди в світі роблять перегляди подій та осягів людства за останніх 50 років. Роблять це ще окремо країни і народи, роблять групи і організації. Не зашкодило б і нам зробити такий перегляд, але на це треба б довшої солідної праці. На Четвертому Конгресі Американських Українців, що відбувся в днях 5-6 листопада 1949 року в Вашингтоні, ми мали нагоду почути дещо про політичну акцію американських українців, що намагались допомогти визвольним змаганням українського народу. Вже з цього короткого звіту можна пізнати, які величезні труднощі приходилось американським українцям поборювати у цій політичній акції. Але такі самі труднощі треба було перемагати теж і в кожній праці, чи то на церковнім полі, чи народнім, в організаційній ділянці, чи культурній. Бували часи, коли здавалось, нічого з того всього не буде, ніщо не вдержиться, та що шкода витрати сил. Але, на щастя, завжди були одиниці, що не попадали в зневіру, що сильно вірили у велике завдання Американської України, яке вона повинна сповнити супроти цього народу, з якого вийшла. Вони були свідомі, що кожен крок, що ступає по шляху, який веде до ідеалу, мусить бути дорого окуплений, бо чуда тут немає, а є тільки праця і посвята.

Щоб зрозуміти, як дійшло до цього, що напр. Злучений Українсько - Американський Допомоговий Комітет веде переселенчу акцію під українським іменем і виключно українськими фондами; як це сталося, що президент Злучених Держав вислав привіт Четвертому Українському Конгресові; як могла радіо - програма „Голосу Америки" сповістити ввесь світ про виступ Українських Бандуристів на концерті в Карнегі Гол 31 грудня 1949 р., — на це треба перечитати „Ювілейний Календар- Альманах „Українського Народного Союзу на 1949 р., „Ювілейний Альманах", виданий з нагоди пятдесятлітнього ювилею У. Н. Союзу з 1944 р., „Пропамятну Книгу", видану з нагоди Сороклітнього Ювилею У. Н. Союзу та різні інші альманахи, як „Ювилейний Альманах Української Католицької Церкви в Злучених Державах" з 1934 р. або ювілейні чи інші календарі У. Н. Союзу. Сирітського Дому, Провидіння, У. Робітничого Союзу, Народної Помочі й т. п. Такі осяги вони вповні зрозуміють, як слідитимуть крок за кроком розвиток поодиноких громад, парафій, організацій, товариств а з цим громадської думки впродовж останніх 50 років.

Тільки тоді буде можна теж належно оцінити, наприклад, 18 років важливої праці такої організації як „Обєднання Українських Організацій в Америці", що вислано до рідного краю майже пів мільйона долярів на різні народні потреби і вело до війни політичну акцію, а теж видання англійською мовою заходами У. Н. Союзу книжок про Україну. Все те є тісно звязане з цілістю нашого життя.

Хто денебудь брав участь у народному житті, організував і творив, той теж легше зрозуміє, що значить творити таке життя в Америці. Для того інакше звучатимуть німі цифри, хочби ті, що їх тут, теж для прикладу, подаємо.

Греко-католицьких українців в ЗДА в 1949 р. було: в Українсько-католицькій дієцезії 302,103 душ, зорганізованих в 112 парафіях при 154 церквах і каплицях із кругло 225 священиками, а при парафіях і в дієцезії є 8 цілоденних і кільканадцять вечірніх шкіл, крім того середні школи, каледжі, семінарі, хори, курси, манастирі, доми старців, сиротинці, допомогові комітети, сестрицтва, братства, релігійні видавництва і т. п. При яких 50-60 українських православних церквах є теж поважне число українців із їхніми парафіями, школами, установами і т. п. Греко-катол. „русинів" дієцезії Питсбурської, нараховано на 299,305 при 187 парафіях зі 165 священиками. Попри церкви існують Народні Доми, клюби, окремі шкільні будинки і т. п.

Серед оцієї сітки релігійної організації діють різнородні відділи асекураційно-допомогових українських організацій з около 90 тисяч членів, а між ними Український Народний Союз із своїми понад 11 міліонами грошевого маєтку і з 55,000 членів, зорганізованих в 475 відділах, з видавництвом щоденника „Свобода", тижневика „Юкрейнієн Вікли" з власним домом, з друкарнею і книгарнею і видавництвом книжок в англійській мові для українознавства. і т. п., і т. п. Подібне діється при інших організаціях, як „Провидіння", „Народна Поміч", У. Робітничий Союз

На окрему згадку заслуговує Український Конгресовий Комітет із своєю канцеларією в видавництвом Українського Бюлетеню, Українського Квартальника і Кватирою для Пан-Американської Конференції.

Оці цифри, установи, організації й т. п. подані прикладово на те, щоб можна порівняти їх із станом з перед 50 років. Так у тижневику „Свобода" з 21 грудня 1899 р. у статті „Бездомний народ" сказано: „Коли це правда, що в Америці є 200,000 русинів; що маєток усіх робітників в Америці виносить 3 біліони долярів, то маєток русинів в Америці виносить коло $20,000,000." У „Першім Руско-Американскім Календарі", виданім у Мт. Кармел, у Пенсильвенії в 1897 р. коштом Тов. „Союз" згадується теж про „200,000 русинів", зорганізованих у 107 братствах при 29 парафіях, при котрих було 5 священиків гал. походження (між ними один москвофіл) і 24 угро-руського походження. В „Свободі" з 4 січня 1900 р. згадується ще про трьох інших гал. священиків, які взялися до праці від скликування економічно-освітніх віч. Першим таким вічем в Америці було віче в Джерзі Сіти 1 січня 1900 р.

Для характеристики тодішньої панорами українського життя варт звернути увагу на новинку, що „в Ню Йорку деякі рускі хлопці злучилися в братство ім. Івана Наумовича". У „Свободі" з 28 грудня 1899 поміщена стаття з порадою, щоб писати фонетикою і при тому подана ця різниця між фонетичним та етимологічним правописом. Єдиний „руский компанічний стор" в Америці, який існував у Шамокіні, мав тоді назву по англійськи "Russian Mercantile Co.". Навіть теперішній Український Народний Союз мусів рахуватись з обставинами і національною несвідомістю теж і у своїй назві. Він мав у червні 1900 р. всього 3,067 членів і $10,184 маєтку, а інших українських організацій тоді не було.

Коли матимемо на оці те, що тому 50 років і порівняємо з тим, що тепер посідаємо, щойно тоді зрозуміємо, яким важким шляхом ступав розвій американських українців і скільки енергії треба було витратити, щоб по нас, як український етнічний групі, слід остав. Коли ж зважимо, що тепер маємо вже стільки сил до праці, про які ніколи давним піонірам навіть не снилось, то годилось би глядіти в нашу будучність у новому півсторіччю з якнайбільшим ентузіязмом. Маємо тисячі з тут родженого покоління, що охочі до праці, та тисячі нових наших сил, що прибули до нас щойно тепер з Европи, повні запалу і нових ідей. Є отже всі дані на новий, великий поступ. Тільки і тут без посвяти одиниць і запалу громади не обійдеться!

Никон Немирон.

Справжня вартість німців

(До статті І. Кедрина: Чи вернеться німецька сила?).

В „Свободі" з 16 грудня 1949 р. (ч. 292) колишній редактор львівського „Діла", п. Іван Кедрин, застановляючись над змаганнями з одного боку Совєтів, з другого боку деяких англосаських (американських і англійських) політиків відновити німецьку мілітарну силу, ставить запит: „Що творить силу німців?" і відповідає: „Їх організаційний хист і духова дисципліна". Відтак, натякаючи про дикунство німців в часі другої світової війни, пише він далі: „Але поруч з цим найбільші їх і найзапекліші вороги, та всі ті, що терпіли від них, мусіли і далі мусять признавати, що як організатори, як фанатики праці і як здисциплінована маса, німці є першими т Европі". Врешті, згадуючи про німецькі кривди українцям, кінчить Кедрин: „Не зважаючи на те, таки було б добре, щоб ми вчилися на прикладі ворожих нам німців їхньої державницької потуги, їхньої духової дисципліни, їхньої одностайности у відбудованні країни з руїн, їхнього хисту висувати в зміненій ситуації інших людей, завжди ставати на ноги, як той кіт, що паде з головокружної висоти вділ! — А як малої висоти треба, щоб ми, падаючи лежали потім роками безсилі!"

З статті Кедрина наводжу тільки те, з чим ніяк не можна погодитися, а які баламутять тих українців, що не мали змоги пізнати німців, про їхню духову вищість над українцями. Не штука є німцям розвивати свій організаційний хист під гуманними американською, англійською чи французькою окупаціями, або нацистським ступайкам припоровитись до подібної партійної диктатури, коли самі окупаційні потуги сприяють на перегони поміж собою державному піднесенню німців. Виявляли українці самочинно свій організаційний хист у Львові, Житомирі, Києві і в інших місцях широкої України в початках німецької окупації 1941 р., з далеко більшим розгоном, хоч державні традиції відродженого українського народу сягають тільки кінця першої світової війни. І тут було трагедією українців те, що перераховувались у „визволителях", які знищили тих українських патріотів, які нишком пережили 20 років совєтської неволі.

Знов до „духової дисципліни" німців годі зарахувати те, що німці з білими прапорами вибігали назустріч ворогові, чого ніколи не робили українці, й що були такі ситі німецькі жінки, що віддавались за кусок шоколяди окупаційним солдатам, тоді, коли голодні українські жінки завзято боролись проти насилування. Треба признати, що навіть з тяжкого лихоліття України під Совєтами українські жінки вийшли з більшою мораллю, як німецькі з Німеччини, що годувалася грабежами з окупованих німцями країн Европи. Галицькі селяни з долів радо приймали на прожиток дітей з Підгірря, коли останнє навістив голод, в 1939 р. Приймали в себе молодь з Холмщини, яку нищили польські боївки під проводом державної польської поліції, врешті радо приймали, доки могли, скитальців з Придніпрянщини, які спасалися від поновної большевицької неволі. А німці, як окупували европейські країни, шукали всюди там німців, але як з цих країн і з земель на схід від Одри-Ніси Лужицької прибули німці до своєї батьківщини — Німеччини, то добре пізнали, яких мають вони „братів". На тому тлі зродився французький проект, щоб забрати цих німців і порозселювати по різних країнах, бо після нужденного життя в Німеччині, вони надавались би якнайкраще до асиміляції. І Україна скоро відбудувалась би, якщоб опинилася під такими окупаціями, як сьогочасна Німеччина! Можна б тільки признати рацію п. Кедринові щодо німецького „хисту висувати в зміненій ситуації інших людей", а й тут справа проста: партійні діти в цвіті життя усунулись в тінь, а висунулись їхні батьки, що сховалися за своїх дітей в часах Гітлера, а були при кермі за кайзера, чи за ваймарської республіки. Але мимо цього хисту час до часу стрічається в німецькій пресі голос, що цей або той державний достойник мусить уступити, бо виявилося, що він був нацистом, або помагав попередньому режимові в розшуках ворогів режиму. Отже і з цього твердження п. Кедрина не можна робити правила.

Словом, всі українські скитальці, що перебували в Німеччині (ред. Кедрин перебував в Австрії, може там було так, як він пише, але ні Галичина, ні Кубанщина не повинні наслідувати Австрії у відношенні до свого матерника) набрали переконання, що українцям не слід вчитися політичного розуму від німців.

Інша річ, що — мимо зусиль західних держав зробити з німців демократів державників, під диктатом Кремля виростає совєтсько-німецька мілітарна загроза для демократичного світу. Чи зможе протиставитися цій загрозі блок західних демократичних держав, чи треба шукати інших сил, — про це іншим разом.

Яр Славутич

ДОЛЯ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА

1)

Як в нації вождя нема,
Тоді вожді її поети...
Е. Маланюк

Доля українського письменника, поета чи взагалі мистецького діяча подвійно нещаслива.

В умовах бездержавности, з-за браку достатньої кількости політичної еліти, письменникові чи мистцеві доводиться ставати дороговказом для рідного народу. Що це так, а не інакше, яскраво свідчить ім'я Шевченка „найбільшого нашого поета, чия велетенська постать, як огняний стовп, веде за собою всіх нас"... (М. Рильський).

З ім'ям Шевченка зв'язано становлення українського народу, як нації. „Кобзар" стався для нас українською біблією. На ньому виховалися й виховуються цілі покоління українських борців за правду, за Україну, як незалежну державу. А яка доля була автора „Кобзаря"? Трагічно нещаслива. Дитинство і юність — у кріпацтві. Тільки вдалося йому стати вільною людиною, піднятись до рівня тогочасної европейської культури, — московський царат, поневолювач України, поспішив заслати нашого славного поета в азійську пустелю. 10 найкращих років свого життя, коли б тільки творити та творити, перебув Шевченко відірваний від рідного ґрунту, в пустелі, в шинелі каторжника. Кілька років було таких, що не написав він жадного рядка. Більшої траґедії для творця не можна собі уявити. Повернувшись із заслання, втративши здоров'я, помер він майже самотній в холодно-вогкому Петербурзі.

Якби не було Шевченка, становлення українського народу, як нації, напевне прийшло б значно пізніше.

Не ліпшого щастя зазнав і другий наш, після Шевченка найбільший поет Іван Франко, з „печаттю духа якого нерозривно зв'язане визрівання української літератури до рівня західно-европейського. Син коваля, він наполегливо учився, довго і тяжко бідував, трохи не помер з голоду, а тодішнє українське громадянство байдуже дивилося на нього і не спішило з допомогою.

Останні роки свого життя, коли культурний світ вже вочевидь бачив Франкові досягнення, велетень духа провів не краще, як роки молодости. У сітці інтриґ і цькувань свого ж громадянства, галицького загумінку, без найменшої опіки, скоротав він вечір свого життя. Лише по смерті, як це у нас повелося, його належно оцінити.

Українські письменники та мистці міжчасся першої і другої світових воєн зазнали, мабуть, найжахливішого в історії людства насилля.

1919 року москалі-білогвардійці забили талановитого українського поета Василя Чумака, якому не було й двадцяти повних років, і письменника Гната Михайличенка.

Продовжуючи політику московського царату, московські большевики, загарбавши Україну, позначили свій прихід тим, що в Києві 28. серпня 1921 року розстріляли талановитого поета Григорія Чупринку. Як і царські посіпаки, большевики ніколи не припиняли винищувати українську інтеліґенцію, мозок нації. Навіщо все те робилося і послідовно робиться далі? Для того, щоб український нарід був сліпою, нерозумною отарою, без власної еліти, без власного мозку, отже думав категоріями поневолювачів; для того, щоб український народ можна було ще більше визискувати, а щедрі плоди української землі забирати до Московії. Москалі, обікравши нашу історію, нашу вікодавню культуру, привласнюють усе це собі і — щоб замести сліди — пляново і жорстоко винищують українську інтеліґенцію, зокрема письменників. Нашу націю, в основі глибоко талановиту, московські наїздники за всяку ціну не хочуть допустити до дальшого розвитку. Сьогоднішню літературу на Україні зведено до стану провінційної, до послуг партії. Навіть мову відповідно препаровано до московської. Там письменник — не що інше, як аґітатор. Треба, щоб закріпачені колгоспники скоріше зібрали хліб і віддали його до Московії, — письменник чи поет пише аґітку. Треба, щоб шахтар більше надовбав вугілля або залізної руди, партія наказує письменникам написати аґітки, поїхати з ними до робітничих клюбів і прочитати їх, — письменники мусять їхати. Неслухняним дорога завжди стелиться на Сибір або на Соловки.

За час хижацького панування большевизму розстріляно або заслано в північні табори смерти і там заморено голодом 114 українських письменників, поетів, філософів, професорів філології та інших мистецьких та культурних діячів.

Ось неповний список розстріляних або засланих. Сюди внесено лише видатних і більш менш відомих творців української культури.

І. Розстріляні: Григорій Чупринка, Григорій Косинка, Кость Буревій, Олекса Влизько, Дмитро Фальківський, Микола Хвильовий (покінчив самогубством), І. А. Крушельницький, Т. Крушельницький, М. Лебединець, Р. Шевченко та інші.

ІІ. Заслані в північні табори смерти: Микола Зеров, Павло Филипович, Євген Плужник, (помер 1936. р. на Соловках), Михайло Драй-Хмара, Борис Тенета, Юрій Вухналь, Лесь Курбас, Микола Куліш, Олекса Слісаренко, Клим Поліщук, Валеріян Поліщук, Гео (Юрій) Шкурупій, Йосиф Ґермайзе, Микола Вороний, Марко Вороний (син), М. Яворський, Григорій Епік, Мирослав Ірчан, Антін Крушельницький (батько), Василь Мисик, Василь Бабинський, Григорій Коляда, Василь Вражливий, Володимир Ярошенко, Микола Філянський, Яків Савченко, Валеріян Підмогильний, Михайло Семенко, Дмитро Загул, Михайло Иогансен, Михайло Івченко, Олесь Досвітній, А. Панів, Іван Дніпровський, Володимир Гжицький, А. Антоненко-Давидович, Гнат Хоткевич, Сергій Єфремов, Михайло Новицький, Григорій Косяченко, Іван Микитенко, Іван Кириленко, Гордій Коцюба, Зінаїда Тулуб, Віталій Чигирин, А. Ніковський, О. Синявський, С. Пилипенко та інші.

Лише кільком пощастило повернутися. Це — Микола Терещенко і Остап Вишня. — Тепер вони наввипередки вихваляють того, хто їх та їхніх колеґ запроторив на Сибір, — Сталіна.

(Дальше буде).

Проф. М. Міллер

Цвинтар золотих лицарів

Надпоріжжям на Україні звуть частину Дніпра від Катеринослава до м. Запоріжжя. Тут, на просторі около 100 км. Дніпро творить велике коліно, огинаючи „Українську кристалічну плиту", та пробивається крізь ґранітові скелі, творячи тут пороги. Завдяки тому, порожистий відтинок Дніпра являє собою, серед оточуючих його степів, містину виключно своєрідну та надзвичайно красиву.

Правий беріг майже на всьому відтинку крутий та скелястий. Лівий більше положистий і скель тут далеко менше. На всьому відтинку Дніпро перетинається в багатьох місцях порогами та заборами. Десятки островів різного розміру, скелястих, піскуватих та вкритих лісом. Нижче порогів — найбільший острів, відома в історії Хортиця.

Надпоріжжя віддавна відзначалося своїми виключними природніми багатствами. Ще Геродот, в 5. ст. до Хр. писав про Нижній Дніпро:

„Ріка Борістен (Дніпро) на нашу думку є найбагатша корисними речами, не тільки з-поміж скитських річок, а й з усіх взагалі, крім хіба Єгипетського Нілу... з інших рік Борістен найбільше корисний. Він дає прекрасні та розкішні пасовиська для худоби та чудову рибу у великій кількості. Вода його на смак дуже добра і чиста... Здовж Борістена простягаються чудові поля для ріллі, або росте дуже висока трава... Біля гирла сама собою збирається сіль у великій кількості. В Борістені водиться превелика риба без хребця, що зветься антакаями та йде на соління , а також багато іншого, достойного на увагу".

Г. де Боплян, що був на Надпоріжжі в першій половині 17. ст., пише в своїх записках, що в гирлі р. Самари можна пустити у воду кіш з принадою і за 15-20 хвилин витягти його на гору повний риби.

В тому ж 17 ст. московські посли Зотов та Тяпкин писали про Надпоріжжя, що „там звіря і птаха і риби — велика сила. Води і кінської паші і риби і птахів, також звірей... там досить."

За звідомленням Е. Лясоти та Мишецького, в 17-18 ст. ст. в Надпоріжжі та в околичних степах водилась сила різного звіря та птаха, а в Дніпрі та його доплнвах — сила риби та раків. Водилися тури, ведмеді й лосі, особливо у відомому Чорному Лісі. Олені, лані й кози — в самарських лісах. Також сайги, горностаї, дикі свині, борсуки, бобри, видри, куни, дикі кішки, лиси, зайці та дикі коні або тарпани.

Х. Манштейн, в першій половині 19. ст. писав: „Усякої всячини як от: зайців, куріпок, тетер, глухих тетер та інш. в тамошніх місцях множина і, крім того стільки перепилиць, що кожного дня походу можна їх мати скільки завгодно."

Диких коней в степах Надпоріжжя описував Боплан (17. ст) та Гмелін (18. ст.). Ті коні водилися ще й в 19. ст. і останнього тарпана було забито щось в 1870 роках. Останні дикі свині в Дніпрових блуках загинули підчас великої повіні 1849. року.

Природні умовини творили з Надпоріжжя нібито оазу, посеред оточуючих його степів і обумовлювали тут зосередження населення протягом тисячоліть, а разом з тим і культурний осередок для великого довколішнього степового простору. В наслідок того в Надпорізькому краї накопичилася і надзвичайна сила археологічних пам'яток — свідків колишнього людського життя, від кам'яного віку і аж до наших часів. Особливо ж багато по степах, з обох боків Надпоріжжя могил. Можна думати, що за кількістю могил Надпорізькі степи уявляють собою єдину в світі містину.

Могили різної форми й величини, круглі, конічні, „брилясті", довгі і т. д. від ледви помітних аж до велетенських насипів заввишки до 20 метрів. Незвичайна кількість могил в степах Надпоріжжя здавна звертала на себе увагу подорожніх та дослідників. В звіті Археологічної Комісії за 1853. рік говориться, що „оглянуто було на правому березі Дніпра місцевість поміж річками Сурою та Базавлуком. Вся ця просторінь вкрита могилами."

Московський дослідник І. Забєлін в 1860-х роках писав: „Не можна ніде зустрінути такої кількості могил самого різноманітного типу та конструкції, як на площі, що оточує Дніпрові пороги кілометрів на 200-300 в квадраті."

Другий також московський археолог Д. Самоквасов, в 1880-х роках писав: „Відносно кількости могил, особливо звертає на себе увагу місцевість за порогами, нижче острова Хортиці, над річкою Конкою. Оглядаючи цю місцевість, я помітив тут велику силу могильних насипів, розташованих по високому степу понад правим берегом р. Конки, на площі в 2x7 км. З цих могил найбільша — Бещасна, що має 16 метрів височини. На захід від Бещасної могили протягається майже без перерви суцільний цвинтар з насипів різного розміру та форми, на просторі понад 5 км."

Вже в 20. ст. М. Ростовцев писав: „По правому боці Дніпра тягнеться поміж Катеринославом та Никополем ланцюг найбільш відомих, багатих та могутніх могил: Чортомлицька, Геремесівська та Краснокутська, наприкінці — розкішна Олександропільська могили."

Наш відомий археолог М. Макаренко про ту ж місцевість писав: „Рідко де можна зустрінути степи остільки рясно і густо всіяні могильними насипами, як на шляху з Катеринославу на Олександрівське та Никопіль. ...Увесь шлях зправа і зліва без кінця всипаний груповими та одинокими могилами різних часів."

Ганяючи по скитське золото, або якісь інші сензації в могилах українського степу, московські археологи-хижаки перекопали велику силу могил і в околицях Надпоріжжя. Згаданий вище Самоквасов за 2 роки розкопав Бещасну могилу та десятка півтора більших коло неї. Але ті могили, давши багато поховань різного часу, часто з дуже науково цінним матеріялом, не дали ніяких сензацій. Аж коли Самоквасов несподівано наскочив на незвичайну пам'ятку, якої він сам на той час не зрозумів як слід та не надав їй відповідного значення. Речі з тієї пам'ятки дісталися до Ермітажу в Петербурзі, а пам'ятка в цілому не була ні науково оброблена, ані добре видана. Відтак вона лишилася майже забутою.

Між тим цей „Цвинтар Золотих Лицарів" являє собою рідкісний і цікавий образ з ранньої історії України. Але цей образ німий і не має під собою тексту, який би пояснював його зміст.

Оглядаючи підчас розкопів великої могили степ над річкою Конкою, Самоквасов помітив в одному місці в хлібі круглу кулигу понад 20 метрів у діяметрі, яка була не зорана і не засіяна. Він запитав місцевих селян і вони розповіли, що по цьому степу трапляються в кількох місцях круглі плями, бруковані під землею каменем-дикуном. Орати по цих плямах не можна, бо ламаються лемехи, тому селяни їх залишають, оборюючи навкруги. Самоквасов дослідив цей кам'яний брук за допомогою „питня" — залізної гострої штанґи, що її можна загнати у землю до 1,5 метри глибини. На глибині 18-36 цм. виявився шар каменю, накиданого у формі кола, шаром завгрубшки до 35 цм. Тоді було розкопано це місце і знайдено рештки вже пограбованого раніше поховання. Залізне кільце, череп'яна кулька з діркою та кілька уламків тонких золотих бляшок. Під шаром каменю зустрічалося перегоріле дерево, також горілі людські кістки, кінські, залізний спис та 2 квадратові орнаментові мідні бляшки.

Тоді Самоквасов кинувся шукати по всьому степу таких кам'яних плям і знайшов їх, разом з першою — 9. Всі ці плями він розкопав і дослідив. Виявилося, що з них аж 7 було вже поруйновано і пограбовано колись, лише 2 збереглися повністю.

Але ці дві винагородили за все, давши надзвичайний матеріял. Перше поховання містилося під щарами каменю круглої форми, 10 метрів у діяметрі. В середній частині під каменем було знайдено: дерев'яне вугілля, обпалені людські кістки, кінські кістки та розчавлений череп'яний посуд. Разом з тим такі речі: залізний меч з довгою золотою бляхою, що вкривала пихви, 12 залізних стріл з золотою бляхою від сагайдаку, напівзадізні, напівбронзові удила, 30 різних золотих блях, здебільшого саджених дорогоцінним камінням або кольоровим склом. Бляхи являли собою прикраси до зброї на раменах та убранні і були різного розміру та форми. Були це 2 півкруглих орнаментованих обкладини до сагайдаку, 2 довгих бляхи, 2 п'ятикутних, 2 хрестових, 2 півмісячних, золоті ґудзики з дорогоцінним камінням, золота застібка, золоті пряжки, кільця і т. д. Крім цих речей, що збереглися, було багато уламків та стопів золотих, срібних та, менше, брондзових прикрас. Очевидно небіжчик був спалений разом з конем і зо всією зброєю десь в іншому місці, а рештки з кострища, разом з вугіллям та попелом, перенесено сюди та закопано. Зверху намощено шар з каменю, а тоді закидано землею й зарівняно, щоб на поверхні не лишилося жадного сліду від поховання.

Друга могила, що збереглась, мала більшу кам'яну пляму — 22 метри в діяметрі і поховання тут ще було багатшим. Кам'яна плита, на 50 см. нижча від поверхні, була 35 см завгрубшки. В середній її частині під каменем лежав круглий шар чорної землі 7 метрів у діяметрі і 50 см. грубизни. Цей шар і був насичений залишками трупоспалення: дерев'яний вугіль, обпалені людські, кінські та баранячі кістки, уламки розчавленого землею череп'яного та шкляного посуду. Там же був залізний меч зі срібним держаком, обтягнутим золотою бляхою з 10 червоними камінчиками, 2 півкруглі золоті бляхи з лускатим орнаментом від колчана, 2 довгі золоті бляхи від сагайдаку, срібні кільця, золота бляха від пихов меча і т. п. Разом було 40 цілих золотих речей, здебільшого з дорогоцінним камінням та, крім того, сила поломаних, стоплених напівстоплених речей золотих, срібних, брондзових та залізних.

В інших поруйнованих могилах можна було констатувати такий самий устрій, ритуал поховання і ту ж саму культуру. Від інвентаря там збереглися хиба що залізні та брондзові речі та одинокі золоті штучки, непомічені або загублені грабіжниками. Все було порушене та розкидане. Очевидно серед поховань були й ще багатші, ніж ті, що збереглися, бо були кам'яні плями, що сягали понад 40 метрів у діяметрі.

Оскільки можна гадати з постарілого та аматорського опису Самоквасова, він наскочив в степу над Конкою, близько її впаду в Дніпро, на пам'ятку видатного значення. 9 одноразово похованих кінних вояків з надзвичайно багатим приладдям та убранням. Очевидно то були вожді, воєводи. Озброєння їх складалося з простих довгих мечів, кинджалів, ножів та луків зі стрілами. Кінські убори були вкриті золотими бляхами, садженими кольоровим камінням та склом. Мечі, кинджали та ножі мали золоті держаки та пихви, обкладені золотою бляхою. Така ж велика кількість золотих прикрас і на персональному убранні вояків, на ременях, на пасах та на одягу. То були золоті лицарі, що на конях, при повному уборі, виблискували проти сонця. Кожне поховання з персональними речами становило собою справжній скарб.

Стиль та характер золотих прикрас досить своєрідний і добре відомий під назвою готського. Знайдена пам'ятка в цілому відноситься до кінця 4. ст. по Христі. Якщо спробуємо розгадати значення цієї пам'ятки та звернемося до історії, то побачимо, що в Наддніпрів'ї на ті часи відбувалися такі події: монгольські орди гунів сунули з Азії до Европи. Вони погромили і розігнали алан на Дону, знищивши Танаїс та всі поселення Надозів'я. Далі гуни рушили до Дніпра. На Дніпрі на той час існувала ґотська держава з Королем Германаріхом. Гуни напали на Ґотів і цілком погромили їх. Ґоти кинулися тікати на Балкани та в Европу. Очевидно — Цвинтар Золотих Лицарів над Конкою відноситься до тих часів і становить собою поховання ґотських племенних вождів-герцоґів, що загинули в боях з гунами. Ґоти добігли сюди з Середнього Дніпра і тут, в умовах тимчасової безпеки, поховали своїх вождів.

Цікаво, що кількість таких самих поховань, здебільшого поруйнованих, відома також з пісків понизза Дніпра. Ці поховання в цілому ніби вказують на шлях, яким тікали деякі ґотські ватаги від гунів.

Багато ще таких та всяких інших пам'яток нашої минувшини ховає в собі українська земля. І у відношенні кількости та різноманітности пам'яток Україна посідає перше місце в світі. Наукове ж значення цих пам'яток надзвичайно велике і далеко виходить поза межі України, даючи цінні матеріяли і для історії античного світу, і для всієї Европи, ба навіть і для розвитку всього людства в цілому.

ВЕЛИКАНСЬКИЙ СВІТЛЯНИЙ ХРЕСТ НА РІЗДВО В ШИКАҐО. Цей світляний хрест засвічено в навечер'я лат. Різдва на Палмолів Білдінґ в Шикаґо. Він простягався через 23 поверхи на довжині 276 стіп.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

„Святий Миколай" на Вечірніх Освітніх Курсах.

В суботу 17 грудня ц. р. Вечірні Освітні Курси мали першу нагоду показати громадянам успіхи своєї піврічної праці над тутешньою та імігрантською молоддю в ділянці *українознавства та інших* предметів навчання.

Це шкільне свято відкрив директор Курсів, д-р К. Кисілевський, витаючи гостей і батьків та подаючи звіт, з якого присутні довідались про розміри навчання і характер виховання нашої молоді на Курсах. 15 учителів, 50 учнів і учениць, 510 лекцій, 110 добірних книжок в бібліотеці, подарованих гімназією в Байройті, гарний льокаль при 9-тій вулиці 712 абітурієнтський і заочний курс, виготовлені програми і пляни навчання, видруковані в машинописах дві лекції з усіх предметів для випускників середньої школи заочного курсу, Вільного Університету, а при тому всьому тільки $575 коштів у бюджеті — то показники, що говорять самі за себе. „Наша мета ясна. Ми хочемо помогти батькам та тутешній школі виховати українців, чесних, добрих, релігійних громадян, що шанують чуже та не соромляться свого" — казав доповідач. „Ми хочемо, щоб українська молодь об'єдналась у світлому змаганні за кращі успіхи в науці й пізнанні української та американської культури".

15 кваліфікованих учителів виховувало й учило тричі в тижні в таких групах: 12 дітей в клясі учителя С. Стецика (60 лекцій), якому помагали: І. Сточанський, К. Кисілевський, І. Недільський. 18 юнаків в 2 клясах учителя К. Кисілевського (141 лекція), якому помагали: М. Лисогір, І. Недільський. На абітурієнтському курсі М. Кокольський навчали: В. Лев (47 лекцій української літератури), д-р С. Никифоряк (18 лекцій української мови), д-р Л. Луців (34 лекції української історії), д-р В. Шлемкевич (11 лекцій філософії), д-р М, Калина (49 лекцій математики), Т. Ростковнч (14 лекцій фізики і хемії), М. Кокольський (33 лекції природи), Л. Кузьма (10 лекцій географії), К. Кисілевський (10 лекцій старинної культури на тлі латинських текстів), О. Гірняк (1 доповідь про український театр), Ю. Луцький (25 лекцій англійської мови і літератури), І. Недільський (2 доповіді про українську музику).

Присутні довідались, що в найближчих днях починається зимовий курс в групах: 1) дітей до 11 року, 2) дітей, що знають тільки американську мову, 3) юнацтва до 15 року, 4) юнацтва до 17 року, 5) абітурієнтів, 6) абітурієнтів-заочників, 7) трьох груп англійської мови, для яких є тепер вписи у вечірніх годинах у вівторок, п'ятницю і суботу.

Після відкриття учні відограли сценку „Святий Миколай між українськими дітьми". Між молоденькими артистами визначились: Абрам'юк Люба, Сухай Наталка Сухай Варварка, Навроцька Оля, Осадца Таня, В. Синтух і Шугай Юрій. Зворушлива була сцена, як символічний Миколай роздавав нагороди за пильність у вивчуванні українознавства. Осягнули їх такі учні: Карпевич Оксана, Петровська Ольга, Карпевич Христина, Карась Віра, Паливода Ярослав, Стецик Адріян, Нанаси Арета, Шуган Марія, Сквіртнянська Марта, Лисняк Роман, Гарасимів Любомира, Онищук Марія, Попович Ігор та інші.

Товариськими забавами закінчилось це надзвичайне свято, а батьки виявляли своє задоволення рясними оплесками і подякою для цієї корисної установи.

Присутній.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ У. Н. СОЮЗУ!

ПОВІДОМЛЕННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ „СВОБОДИ"

Йдучи назустріч загальним побажанням читачів „Свободи" щодо приспішення та унормування пересилки щоденника на поодинокі адреси, Адміністрація рішила поробити всі заходи, щоби зі свого боку усунути всі можливі причини цих експедиційних недостач. Насамперед рішено приспішити на кілька годин доставу щоденника на пошту так, щоби дальша розсилка поштою на поодинокі адреси передплатників могла відбутися ще в тому самому дні достави. Це вимагає відповідного приспішення замкнення форм та здачі щоденника на пресову машину.

У зв'язку з цим Адміністрація повідомляє всіх заінтересованих, що в майбутньому всі оголошення будеться приймати до друку тільки тоді, якщо вони будуть доставлені три дні перед датою газети, в якій вони повинні появитися. Це відноситься теж до оголошень Відділів УНСоюзу, в справі місячних зборів та інших.

При цій нагоді пригадується, що всі подяки, розшуки, повідомлення про сходини, Богослуження та про всі церковні і громадські імпрези, як теж про відкриття клюбів, товариств і т. п., належать до платних оголошень і їх тільки під цею умовою будеться поміщувати.

Для нормалізації висилки газети та для швидкого і точного полагоджування змін адрес, при повідомленнях про їх зміну треба доконче: 1. Подати чітко написану стару і нову адреси; 2. Якщо член УНСоюзу, подати число відділу; 3. На покриття адміністраційних видатків, зв'язаних з виробом нової адресової плитки, треба долучити 10 центів.

Точне достосування до цих всіх вимог запевнить заінтересованим точне полагодження справи, передплатникам своєчасну доставу газети, а нашій Адміністрації заощадить зайвих коштів і труду.

Адміністрація „Свободи".

ЖЕРТВИ НА ПРАЦЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСОВОГО КОМІТЕТУ.

На цілі Українського Конгресового Комітету зложили: **Вунсакет, Р. Ай.:** А. Альбрихт $5; П. Гук $2; по $1: К. Підгородецька, Т. Проборівська, Р. Вецал, К. Коперпюк, М. Сталенна, П. Шевчук, П. Королишин, М. Гладик, п-ні Вуцік. **Бруклин, Н. Й.:** Мері Древняк $1. **Ню Гайд Парк, Н. Й.:** Мері Турко $2. **Сиракюз, Н. Й.:** А. Яворський з нагоди звіту делегатів на Конгрес у Вашингтоні збірка $40. **Дженет, Па.:** о. Білонь Р. з Листопадового Свята $40. **Шікаго, Ілл.:** Ст. Куропась зі спільної вечері нових імігрантів $11. Зложили по $1: М. Винницький зі сестрою, Мирослав і Дарія Литвин, Юліян і Дарія Позняк, д-р Іван і Ярослава Іванців, Степан і Антонина Куропась та Александер Маркевич. **Гартфорд, Конн.:** Е. Гомотюк з Листопадового Свята $124. На УКК $74, на укр. военних інвалідів на скитальщині $50.

Що Ви зробили в тому напрямі, щоб скинути маску з ворожої пропаганди й представити всему світові українські справи в правдивому світлі?

Чи вже запренумерували Ви „УКРАЇНСЬКИЙ КВАРТАЛЬНИК"
(на рік долярів 4)
The Ukrainian Quarterly
50 Church Street, Suite 252
New York 7, N. Y.
— та —
„УКРАЇНСЬКИЙ БЮЛЕТЕНЬ"
(на рік долярів 2)
The Ukrainian Bulletin
50 Church Street, Suite 252
New York 7, N. Y.

Чи розумієте вагу оцих наших видань в англійській мові?

Передлачуйте їх для Ваших знайомих американців!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ЙОНҐСТАВН, О. — Дня 1. січня відбулись річні збори Тов. ім. О. Басараб, від. 348. На тих зборах ухвалено кілька точок для добра відділу і членів, як рівнож ухвалено оподаткування відділу $10 на Укр. Конґресовий Комітет, „Свобода" $5, а церква св. Тройці дар $10. На тих зборах вибрано уряд на 1950 рік: Варвара Дубас, предс.; Марія Черніга, заст.; Йосифина Стахура, кас.; Марія Періг, секр.; контроля: Анна Каспевич, Анастазія Циктор, Марія Павлишин. Збори будуть відбуватись кожного місяця в другу неділю по першім. — Марія Періг, секр.

ЛІТЛ ФАЛС, Н. Й. — Тов. Зап. Січ, від. 330, повідомляє своїх членів, що збори відбудуться в неділю, 15. січня, вг одині 2. пополудні, в гали У. Н. Дому. Просимо членів явитися, бо буде звіт контролі. Уряд на 1950 рік є: І. Андрієшин, предс.; М. Копанишин, заст.; М. Русин, кас.; М. Павловський, заст.; Н. Паламар, секр.; Д. Тимків, заст.; Т. Стриск і І. Дацишин, контрольори; М. Васій і П. Микуляк, опікуни хворих.

ДІТРОЙТ, МІШ. — Тов. ім. Івана Франка, від. 146, повідомляє членів, що збори відбудуться в неділю, 15. січня, в год. 1. пополудні, в У. А. Осередку, 2965 Карпендер ул. Просимо членів про приявність, бо буде цілорічний звіт з господарки. Уряд на 1950 рік є: Н. Рой, предс.; І. Диґас, заст.; Д. Ферлей, рек. секр.; П. Андрушків, фін. секр.; Т. Солодкий, кас.; контр. комісія: М. Головчак, Д. Лепцан, С. Готра; огл. хворих: Д. Чорний, О. Чепак, Т. Горбусь; прапорщики: Я. Мирищак і Диґас. Збори будуть відбуватись як попередно в другу неділю по першім в місяці. — П. Андрушків, секр.

ЙОНҐСТАВН, О. — Бр. св. Івана Хрестителя, від. 230, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що збори є перенесені з другої неділі на третю, 15. січня, з причини наших свят. Тож просимо всіх членів прийти на ці перші в році збори 15. січня, вг одині 2. пополудні точно, в своїй власній галі, 914 Френклин Еве. Уряд на 1950 рік є: М. Мушинський, предс.; Й. Венґжин, заст.; І. Павловський, секр.; М. Савчак, заст.; Д. Войтович, кас.; І. Бріяць, менажер галі; контр. комісія: Й. Білик, І. Баґан і С. Ворожбит; доз. хворих: П. Лодин і І. Доровський. Подається до відома всім членам, що на річних зборах ухвалено, що секретар не має ходити по хатах і збирати вкладки, а кожний член має приходити на збори, інакше буде суспендований. Прихід з забави 24. грудня був 200 дол., які розділено між 6. скитальців, щоб і вони мали веселі свята. — За уряд: М. Мушинський, предс.; Д. Войтович, кас.; І. Павловський, секр.

ЙОНҐСТАВН, О. — Бр. св. Петра й Павла, від. 274, подає до відома всім членам, що річні збори відбудуться в суботу, 14. січня, точно в годині 7. ввечір, в гали під ч. 1915 Росел ул. Просимо всіх членів і членкиць прийти на ціз бори, бо є важні справи до рішення і буде звіт касовий та вибір уряду на 1950 рік. — М. Лопушанський, предс.; Я. Петрич, кас.; Т. Сенедяк, секр.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. — Тов. Запорозька Січ, від. 155, подає до відома всім своїм членам, що на річних зборах вибрано такий уряд на 1950 рік: І. Будняк, предс.; І. Гурняк, заст.; І. Макар, кас.; М. Ґурняк, заст.; М. Чумер, фін. секр.; Н. Колодій, рек. секр.; П. Щуцький, Д. Федчишин, Й. Ковальський, контрольори; П. Прус, С. Сташків, М. Бадяк, надз. хворих.; В. Попаца, господар мастку. Збори будуть відбуватись в другу пятницю по першім, в салі Клюбу під ч. 760 State St. Наступні збори відбудуться 13. січня, точно в год. 7. ввечір. Просимо членів прийти на ці збори, бо з річних зборів лишилось кілька справ до полагодження. — За уряд: І. Будняк, предс.; І. Макар, кас.; М. Чумер, секр.

ПОШУКУВАННЯ

МИКОЛА КУЗИК з села Попельники, пов. Снятин, пошукує кревних і односельчан, а також знайомих з табору Ашеффенбургу.

MYKOLA KUZYK
c/o L. Snyder
R. D. 1, Gettysburg, Pa.

Пошукую **ОЛЕКСУНЮ** з дому Сідельник, зам. **МИХАЙЛОВИЧ**, з села Вільки Мазовецькі, пов. Рава Руська, Воєв. Львів, яка перебуває в Ню Йорку. Хто про неї знає, або вона сама, голоситись до:

ІВАН НЕЧИПОР,
син Антона і Дорки
258 Johnston Ave., Jersey City, N. J.

АНДРІЙ ЛУЧКА, ур. в селі Веліц, пов. Сянок, пошукує сестру **АННУ МІРУЩАК**, яка живе в Ню Йорку. Хто про неї знає, або вона сама, голоситись до:

АНДРІЙ ЛУЧКА
3852 E. 123rd St. Cleveland 5, Ohio

ЯР. РУДАКЕВИЧ,
артист українського театру.
Подай свою адресу:
ІВАН ВОЛОЩУК
35 Dutchess Ave.,
Poughkeepsie, N. Y.

Пошукую **АНДРІЯ ГРИЦИШИНА** із села Цебрів, повіт Тернопіль, недавно прибув, має замешкувати в околиці Ню Йорку. Прошу зголоситись листовно на адресу:

WALTER BUTKOWSKY,
17 James Ave., Jersey City 6, N. J.

Пошукую **МИХАЙЛА ЛУЦУНЯК**, який приїхав до Бостону кораблем „Стурґіс" дня 28. листопада 1949 р. Хто знає його адресу, або він сам, дуже прошу написати мені на мою адресу:

HARRY LUCUNIAK,
921 Washington Ave., Madison, Ill.

Інж. **ТАРАС ЯСЬКЕВИЧ** подає своїм друзям і знайомим слідуючу адресу:

O. LUCKA
425 E. Fifth St., Cincinnati, Ohio.

CURTIS BAY, MD. — The annual meeting of St. Michael's Society, Br. 55 UNA, will be held at Ukrainian Church Hall, Church St., on Sunday, January 15, at 2 P. M. All old and new members are requested to attend. There will be an election of officers for the year 1950. — J. S. Wright, Sec'y.

ТАРЗАН, ч. 2254. Тарзан має союзника.

Коли так Тарзан вижидав, печерний чоловік зближався до того, хто йому врятував життя.

Усміхом і рухами виявляв він свою приязнь.

Побачивши в своїм союзнику помічника для своїх плянів, Тарзан завернув до дому.

Серед гущі могутня пара вижидала ночі.